

(LISTOPAD 2017)

MILÍ PŘÍZNIVCI ALTERNATIVY ZDOLA,

Blíží se čas nejhezčích svátků v roce, kdy se lidé k sobě začínají chovat lépe, ačkoli v průběhu roku to s mezilidskými vztahy většinou až tak slavné nebývá. V našem vydání Zpravodaje AZ za listopad přinášíme mnoho zajímavých odkazů v rubrice Doporučujeme – na našem YouTube kanále

notit dobu před listopadem 1989 a po něm. Ačkoli o tomto tématu je samozřejmě možné dohadovat se donekonečna, autor dospěl k závěru, že podávat dobu po roce 1989 jako období Světla oproti předlistopadové Temnotě nemá příliš oporu v realitě – a důležité je přitom nedat se zmást tím, co nám dnes a denně servírují mainstreamová média. Stále více v tomto ohledu pomáhá svobodnější médium internetu.

Přejeme Vám inspirativní čtení našeho Zpravodaje. Veškeré ohlasy, názory nebo příspěvky uvítáme na e-mailové adrese zpravodaj-az@seznam.cz nebo info@alternativazdola.cz. ◀

Vaše Alternativa Zdola

zpravodaj-az@seznam.cz

se objevilo spoustu zajímavých videí z podzimních akcí, dále články na analytickém webu !Argument, nebo celá sekce odkazů a informací k družstevnictví v USA. Textem tohoto čísla je článek Karla Růžičky, v němž se autor pokouší zhod-

OHLÉDNUTÍ ZA VOLBAMI

▶STR.3

Sněmovní volby pořádně popřevracely dosavadní politické poměry a představy o rozložení voličské přízně. Strany sklidily to, co jejich členové a zejména šéfstvo předváděli. Mnohé z nich léta plnily pohár trpělivosti občanů. ◀

SEBEVRAŽDY KVŮLI DLUHŮM

DAN GLAS ▶STR.7

Známá v tomto směru je kauza z roku 2004, kdy byla 50letá doktorka práv Dagmar Kopecká propuštěna ze zaměstnání. Poté se ucházela o práci právníka v Katastrálním úřadu v Bečkově, kam ji ovšem tehdejší ředitel Karel Kočí odmítl přijmout.◀

ČAJ O RADIKÁLNÍ LEVICI

KAREL RŮŽIČKA ▶STR.9

DVĚ PROMARNĚNÉ ŠANCE

KAREL RŮŽIČKA ▶STR.14

Pozvání od Lenky Procházkové a Radima Valenčíka do programu Máte slovo věnovanému 17. listopadu, přimělo autora k pohlednutí na ekonomický vývoj po r. 1989 a porovnat se stejně dlouhým obdobím před listopadem. Není to jednoduché, ale není to ani nemožné.◀

VÝSTAVA SVAZU DRUŽSTEV

KAREL RŮŽIČKA ▶STR.13

OBSAH

- ▶3 Úvodník
- ▶4 Propad ČSSD a KSČM
- ▶5 Doporučujeme
- ▶7 Vzpomínka na oběti kapitalismu
- ▶8 Drakiáda 2
- ▶9 Čaj s Janem Klánem
- ▶10 Pardubice, Družstevnictví
- ▶12 Umění změny
- ▶13 Výstava SČMD
- ▶14 Vývoj po roce 1989
- ▶19 Nové Národní obrození
- ▶26 Ohlasy, tiráž, kontakty

UŽ ZA MĚSÍC A ZA ROK ZNOVU

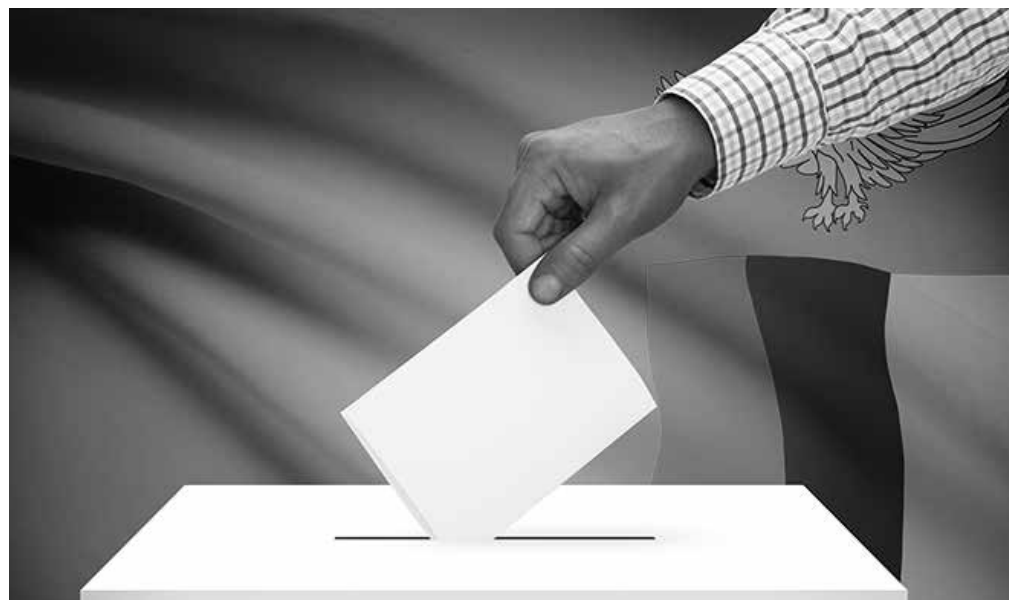
Sněmovní volby pořádně popřevracely dosavadní politické poměry a představy o rozložení voličské přízně. Strany sklidily to, co jejich členové a zejména šéfstvo předváděli. Mnohé z nich roky plnily pohár trpělivosti občanů, až nedůvěryhodnost stran, či přesněji neslučitelnost skutků stranických reprezentací s oficiálními stranickými ideologiemi a s proklamovanými sliby a celkový stav republiky převýšily hasnoucí naděje občanů.

To, jaké objektivní podmínky jsou nastoleny, je velmi důležité, avšak stejně tak je pro konečný výsledek významné, jak se k nim subjekt postaví. Ovšem tuzemští politici již předlouho prokazují, že nejsou sto odvádět kvalitní výkony ani za příznivých, natož nepříznivých situací. Přirozeně tím vystává více touha po přímé demokracii. Státnická sahara platí i pro nejnovější parlamentní partu, ovšem kupodivu nastalá konstelace sil ve sněmovně nahrává mnohaleté touze občanů po uzákonění celostátního referenda.

ZÁKON O REFERENDU

Aktivní občané by měli chtít po nové sněmovní partě a vznika-

jící vládní partě naplnit několik jasných potřebných bodů. Mírovou politiku, finančně dostupné bydlení, rozpočtovou stabilizaci, zastavení úpadku školství, konsolidací zemědě-

ství, rozvoj venkova a – zákon o celostátním referendu. První a poslední je technicky nejjednodušší: stačí zdrženlivost ve vysílání vojáků na zahraniční mise, aby plnili jen mandát RB OSN, a přijmout jeden zákon, který byl již několikrát formulován, takže se ví, jak na něj. V referendovém tématu je kromě podpisové a účastnické kvóty, závaznosti a dalších věcí zneuzžitelných politiky třeba, aby si občané pohlídali mediální krytí kampaně. Občané musejí v případném referendu mít co neobjektivnější informace, minimálně deformované cenzurou a novinářskými manipulacemi,

protože cinknuté informace způsobí špatné důsledky, i kdyby hlasovali kdovíjak rozumní lidé.

NE OVCE, ALE BERAN

Jaký mediální humus jsou s to mnozí tzv. novináři rozehrát, lze pozorovat už dlouho před nadcházejícími lednovými prezidentskými volbami. Nafukovat problémy pro výkon funkce podružné a mlčet o schopnostech a postojích klíčových. Je jen na nás, jak se budeme bránit, vystupovat ve svém okolí, aby volba občanů byla co nejvíce kvalifikovanou.

A pro komunální volby, které nás čekají za necelý rok, bychom měli tlačit téma participativního rozpočtu. Již to není rarita na pár místech, je to už čtvrt stovky obcí a měst. Ať jsou lidé vtaženi do spolurozhodování o světě, jenž je obklopuje, ať může společnost co nejvíce těžit z jejich myšlenek, ať se šíří zodpovědnost. Aby být občanem neznamenaloby být ovci, nýbrž beranem. ◀

Karel Růžička

DĚJINY ZTRESTALY ČSSD I KSČM ZA ZRADU

Parlamentní volby skončily pro nejstarší, nejbohatší (a současně i rekordně zadluženou) českou politickou stranu nejtěžším fiaskem v polistopadové historii i dalším stomilionovým dluhem.

Sobotka a členové jeho gangu na stranické funkce nerezignují a chápou volební katastrofu jako zradu občanů – vždyť jsme vám zvýšili minimální mzdu i důchod, vy nevděčníci! Jenomže občan vidí na farmářském trhu cenu českých jablek – 50 korun/kg! a vnímá neustále rostoucí ceny všeho: od jablek, másla a masa až po vodu, služby a bankovní poplatky. A je mu jasné, že vlastně zchudl!

PÁD ORANŽGUTÁNŮ

Polistopadová ČSSD sice získala Lidový dům, ale na ideje své prvorepublikové předchůdkyně nikdy nenavázala! A když Paroubek podal důkaz hodnotové krize změnou tradiční rudé barvy socdem na oranžovou, vykoledoval si jen přízvisko Oranžgután. Sobotka se do-

pustil osudných chyb již prodejem OKD, poté jako Paroubkův 1. místopředseda a následně jako předseda ČSSD. Takže když jsem 1. 11. 2013 publikoval blog Se Sobotkou v čele se ČSSD zas historicky znemožní, byl jsem si zcela jist.

Sebevražedná řada nepoctivosti i amatérství vlády oranžgutánů je dlouhá a její výčet je na jiné téma: začala mj. europatolízalským postojem k migrantům (který zvrátila až desetitisícová protestní demonstrace na Hradčanském náměstí) a

byla ukončena „výbuchem lithiové bomby“.

OD ČSSD A KSČM UPRCHLY 2 MILIONY VOLIČŮ!

Jak ale vysvětlit, že se v pozici politického trpaslíka ocitli i komunisté, kteří žádné skandály neabsolvovali a na memorandum o lithiu dokonce upozornili jako první?! A jak zdůvodnit následující data: V roce 1998 volilo ČSSD 1 928 660 voličů a KSČM 658 000 voličů; tedy celkem 2 586 000 voličů. Letos dostala ČSSD hlasy od pouhých 368 000 voličů a KSČM jich volilo 393 000! Levici tak opustily téměř 2 miliony potenciálních voličů!!! Proč?

Odpověď je snadná: Protože program obou stran se fakticky lišil jen v přístupu k NATO a EU, jinak šlo o identické projekty dvou politických údržbářů současného marasmu: tomu pomůžeme, tamtomu pomůžeme, důchodcům pomůžeme, ženám pomůžeme, rodinám pomůžeme, zemědělcům pomůžeme, krajině pomůžeme, obětem zločinců pomůžeme atd.; prostě primitivní slibotechna. Žádná idea, žádná

koncepce, žádné východisko, žádné světlo na konci tunelu!

Tyto sliby byly navíc dávány občanské společnosti, která je především totálně dezorientovaná! Která je rozhádaná,

nesvorná, nesolidární, nespravedlivá, marnotratná i egoistická, a dokonce neochotná se i biologicky reprodukovat! Ono nepochybně obdivuhodné sametové období let 1990-1992 nenávratně vyprchalo a Česko je navíc mravně devastováno liberální ideologií i ekonomikou. A v tomto kontextu budiž zdůrazněno, že neexistuje jenom ekonomika liberální, ale i její protiklad v podobě ekonomiky solidární! ◀

František Stočes

POKRAČOVÁNÍ TEXTU:

<http://www.rozpravac2017/11/dejinyzestalycssdikomzazachitri>

ÚSPĚCH VÝROBNÍHO DRUŽSTVA DUP PELHŘIMOV

<https://www.dup.cz/cz/aktuality/dup-ziskal-oceneni-v-soutezi-100-nej-2017/>

Svaz českých a moravských výrobních družstev v úterý 28. listopadu informoval o úspěchu výrobního družstva DUP Pelhřimov v soutěži Českých sto nejlepších 2017. Družstvo bylo oceněno v rámci oborové kategorie Zaměstnanost & družstevnictví.

Žebříček první stovky nejúspěšnějších družstev z USA (dle roční tržby), který sestavuje tamější Národní družstevní banka. Pořadí je následující:

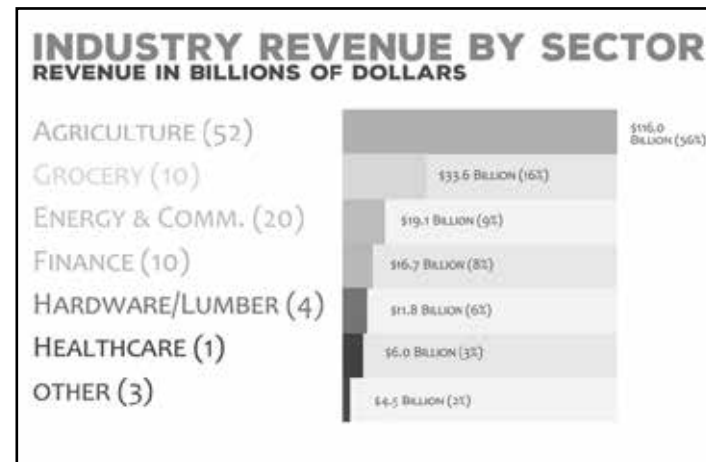
1. Zemědělské družstvo CHS Inc (St Paul, Minnesota)
– s roční tržbou 30,3 miliard dolarů (asi půl bilionu korun).
2. Družstvo amerických farmářských mlékáren (Kansas, Missouri)
– 13.5 miliard dolarů.
3. Zemědělské družstvo Land O'Lakes Inc (St Paul, Minnesota)
– 13.2 miliard dolarů.
4. Spotřební družstvo Wakefern Food Co-op / Shoprite (Keasbey, New Jersey)
– 12.8 miliard dolarů.
5. Spotřební družstvo Associated Wholesale Grocers (Kansas City, Kansas)
– 9.2 miliard dolarů.
6. Zemědělské družstvo Growmark Inc (Bloomington, Illinois)
– 7 miliard dolarů.

7. Zdravotnictví HealthPartners Inc (Bloomington, Minnesota)
– 6 miliard dolarů.

8. Kampelička Navy Federal Credit Union (Merrifield, Virginia)
– 5.4 miliard dolarů.

9. „Bauhaus“ ACE Hardware Corp (Oak Brook, Illinois)
– 5.1 miliard dolarů.

10. Spotřební družstvo Unified Grocers Inc (Commerce, California)
– 3.7 miliard dolarů.

UMÍSTĚNÍ NEJLEPŠÍCH DRUŽSTEV Z DALŠÍCH REZORTŮ:

14. Družstevní banka CoBank (Greenwood Village, Colorado)
– 2.8 miliard dolarů.
18. Energetika a komunikace. Basin Electric Power Cooperative (Bismarck, North Dakota)
– 2 miliardy dolarů.

Celková tržba družstev zařazených Top-100 činila 191 miliard dolarů (téměř 4 biliony korun).

ZDROJ

<https://www.thenews.coop/122959/sector/usas-top-100-co-operatives-year-named-national-cooperative-bank/>

VIDEO NA YOUTUBE KANÁLE AZ

<https://www.youtube.com/watch?v=9rasezuvDMQ>

Čaj o demografii s Tomášem Fialou, Praha, 11. 10. 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=2GvMLceu-pM>

Přednáška Česká ekonomika v číslech a souvislostech; Ilona Švihlíková, Univerzita Pardubice, Pardubice 11/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=8dSWTp5Mt2A>

Seminář Náměty pro český národní program; Daniel Glas, SPaS, Praha, 9. 11. 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=sjEUZJX7SKI>

Čaj Radikální levice v současném parlamentu; Jan Klán, AZ, Praha, 8. 11. 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=E8nx3nvj9Cg>

Seminář Technologie barevných revolucí; Janoušek, Schneider, SPaS, Praha, 26. 10. 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=I6Zsuwjzyz8>

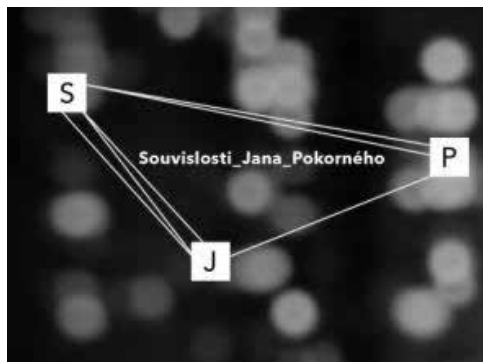
Konference EU a Rusko II.; ekonomika, UJAK, RUPN, ED, Praha, 8. 11. 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=pjIshuAyb74>

Konference Říjnová revoluce v dějinách a současnosti; Silný, Sušová-Salminen; EA, Praha 26.10.17

<https://www.youtube.com/watch?v=M-1rPTCwscQ>

Litoměřický seminář; Litoměřice 30. 9. 2017

Souvislosti Jana Pokorného

<http://www.ceskatelivize.cz/porady/11483158486-souvislosti-jana-pokorneho/217522160990032/>

Pořad Souvislosti Jana Pokorného, v němž vystoupila ekonomka Ilona Švihlíková, o lokální ekonomice pohovořil Zbyněk Fiala.

Prodejnám COOP hrozí uzavření

https://ekonomika.ceska.cz/coop-zavreni-prodejn-zakaly-d21/ekonomika.aspx?c=A171122_160988_ekonomika_ae

Stovkám ztrátových prodejen sítě COOP hrozí uzavření. Ztrátových je nyní asi tisíc z nich. Uzavření poboček povede k výraznému zhoršení kvality života pro statisíce obyvatel na venkově.

Družstevní supermarkety

<http://www.infozbytny.cz/uzavreni-pobocek-kooperativni-supermarketu-v-parizi-31-10-2017>

Francie hledá alternativu ke klasickým obchodům. Po Paříži, kde se loni otevřel první družstevní supermarket v zemi La Louve, vyrůstají desítky dalších v každém větším městě.

Nemravnost bohaté elity

<http://casopisargument.cz/2017/11/23/nemravnost-superbohate-elity/>

Europoslankyně Kateřina Konečná (KSČM) upozorňuje na závažnost problému daňových úniků v kontextu velkých nerovností. Co s tím a proč je to důležité politikum?

Boj s nestvůrami

<http://casopisargument.cz/2017/11/29/kdo-zapoli-s-nestvurami-at-se-ma-na-pozoru/>

Miroslav Tejkl se zamyslel nad tím, kam směřuje česká společnost a demokracie v otázce různosti názorů a svobody slova a proč dnešek spíš připomíná zítřek a náš pokrok spíš chození v kruhu.

VZPOMÍNKA NA OBĚTI ČESKÉHO KAPITALISMU

PŘÍPAD DAGMAR KOPECKÉ A DALŠÍCH SEBEVRAŽD KVŮLI DLUHŮM

Iniciativy Ne základnám (NeZa) a Alternativa zdola (AZ) uspořádaly při příležitosti oslav dne 17. listopadu 2017 tradiční pietní vzpomínkovou akci na Klárově. Předseda sdružení AZ Karel Růžička položil k Památníku II. Odboje Vladimíra Preclíka věnec jako vzpomínku na oběti polistopadového režimu. Účastníci akce si pak krátce připomněli osudy těchto obětí.

Obecně je lze rozdělit do dvou hlavních skupin. Do první skupiny patří zavražděné osoby. Dle statistik došlo za 28 let k nárůstu o zhruba 1 500 obětí oproti průměru let před rokem 1989. Další skupinou, která však teprve čeká na statistické zpracování, jsou sebevraždy. Určité neověřené zdroje uvádí, že došlo k výraznému nárůstu oproti situaci před převratem. Co je však nespochybnitelné, je fakt, že častým problémem, který může skončit až sebevraždou, je např. ztráta zaměstnání a následné nezvládnutí finanční situace vinou hypotečních úvěrů a jiných ekonomických faktorů (splácení dluhů, vysoké nájemné v bytě apod.).

PŘÍBĚH PRÁVNÍČKY DAGMAR KOPECKÉ

Známa v tomto směru byla kauza z roku 2004, kdy byla 50letá doktorka práv Dagmar Kopecká propuštěna ze zaměstnání. Poté se ucházela o práci právníka v Katastrálním úřadu v Berouně, kam ji ovšem tehdejší ředitel Karel Kočí odmítl

přijmout. Oficiálně zveřejněným důvodem bylo, že: „Nevyhovuje věkový průměr, kvůli perspektivě zpracování je požadován mladý pracovník.“ JUDr. Kopecké bylo v té době 49 let, takže do zákonného odchodu do důchodu jí zbývalo 13 roků. Že by se za tu dobu nestačila v úřadě zpracovat, je zjevný nesmysl. Internetový magazín EKONOM v článku ze dne 15. 10. 2004 Ztracená čest Dagmary Kopecké uvádí: „Není známo, co nezaměstnaná JUDr. Dagmar Kopecká jedla v posledním roce života před svou sebevraždou. Jisté je jen to, že po zaplacení inkasa (3272 Kč) jí z dávek státní sociální péče (4100 Kč) zbylo pouhých 828 korun měsíčně. Tedy 28 korun na den. Když pak prohrála soud s katastrálním úřadem, kde ji odmítli zaměstnat, aby nezvyšovala věkový průměr, neměla už ani na zaplacení soudních poplatků ve výši čtyři tisíce korun“. Dagmar Kopecká následně po prohraném soudu ve svých 50 letech spáchala sebevraždu. Je skutečně velkou chybou a závažným problémem, že nikdo z veřejných činitelů, kteří dne 17. 11. na různých oslavách mluvili o úspěšném demokratickém polistopadovém vývoji v ČR, si nenašel prostor k tomu, aby vzpomněl právě takových lidí, jako byla JUDr. Kopecká. ◀

Daniel Glas

ODKAZ

<https://ekonom.ihned.cz/c1-22133375-ztracena-cest-dagmary-kopecke>

DRAKIÁDA 2: HONBA ZA KLENOTEM SANTOŠKY

Předbíhat v ději sice odporuje všem pravidlům kvalitní literatury, avšak v tomto případě nemohu jinak. V poslední části jinak velice úspěšného podniku došlo k mimořádně dramatické události, která mě přiměla jít ve stopách šestákových románů.

Vítěz předchozího leteckého dne, drak Sabina, se totiž nečekaně rozhodl, že létání na šňůře odporuje jeho dobyvatelským ambicím a prostě se utrl (doslova jako ze řetězu). Tím ovšem DRAKIÁDA 2 dostala nečekaně rozměr hollywoodských blockbusterů. Oči všech drakiádníků se okamžitě obrátily k jihozápadu, kam drak Sabina majestátně zamířil a vzduchem všem poslal pozdrav ve stylu: „Sbohem vy pozemští červi!“ Všichni jsme skutečně zůstali štajf, protože takovou

akční zápletku nedělní DRAKIÁDY 2 opravdu nikdo nečekal. S úžasem jsme sledovali pouť Sabiny, která po chvíli váhání neomylně zamířila na Plzeň, kde zřejmě tušila vytouženou svobodu. Zapomněla ovšem na jednu drobnost, a tou byl předseda našeho sdružení Karel. Ten ani vteřinu nezaváhal a s výkřikem „Jen počkej, já tě dostanu!“ se vrhl dolů ze stráně. Všichni jsme to samozřejmě brali jako menší komickou příhodu a očekávali jsme, že za několik okamžiků se předseda vynoří z druhé strany Pavího vrchu. To jsme se ovšem hrubě spletli, ale o tom až později.

DIPLOMY PŘEDÁNY V TEPLE ÚTULNÉHO BARU

Mezitím DRAKIÁDA 2, podnik vysoce kvalitní, kterým byl důstojně odčiněn předchozí méně úspěšný pokus, dospěl do fi-

nále. Všech dvacet dětských účastníků a jejich dospělé doprovody si kvalitně zasoutěžili ve třech standardních disciplínách a po obloze nad Pavím vrchem se proháněla celá řada skutečně zajímavých exponátů. Na samotný závěr zástupkyně poroty Ilona Švihlíková předala vítězům zasloužené diplomy a sladkou odměnu si nakonec odnesli všichni malí drakiádníci. Situace však začínala být vážná, neboť Karel, coby lovec dra-

ků, se nevracel. V rámci balení se členové organizačního štábu pozvolna začali sázet, u kterého města se předseda zrovna nachází. Poté, co sázky začaly nabírat hazardních výšin, se

s vítězoslavným úsměvem a Sabinou v náručí ze křoví vynořil Karel. Z čela mu sice prýštila krev, to ovšem patří ke každé správné roadmovie. Předávání diplomů pak pokračovalo v teple útulného baru DTJ Santoška. Organizační štáb operativně vytvořil dvě zbrusu nové soutěžní kategorie. Předseda Karel logicky zvítězil v soutěži o nejúspěšnějšího záchranáře draků a Ilona obdržela diplom za draka, který doletěl nejdál. Karel pak dal k lepšímu, kolik plotů a jiných nebezpečných překážek během své honby za Sabinou musel překonat, čímž byl letošní ročník definitivně zakončen. Věřme, že i příští rok ve stejnou dobu a na stejném místě zazní mohutné: DRAKIÁDĚ ZDAR, ZDAR, ZDAR!!! ◀
Dan Glas

VOLEBNÍ ÚDER ROZHAZOVAČNÉ A ZAPOMNĚTLIVÉ LEVICI

Situaci radikální levice v ČR, postavení levice v českém parlamentu, poměrům uvnitř politických stran na levé straně spektra a pohledům na příčiny tohoto stavu věnovala AZ svůj čaj o páté s exposlancem KSČM Janem Klánem, který se uskutečnil 8. 11. v sídle AZ.

► Jan Klán

Klán úvodem načrtl charakteristiku uplynulých voleb sněmovních i nadcházejících voleb prezidentských, kdy hovořil o sociálním kapitalismu, o Mirkovi Topolánkovi jako vysavači, o pirátech jako adre-

sátu hlasů prvo- a druhovoličů mladších 30 let, nepamatujících si 90. léta a žijících již jen v kapitalismu, o komercializaci sociologických výzkumů, které už neodrážejí názory, ale formují je, o přelétavých voličích, o střetu ideologií a pragmatismu, o okoukaných tvářích, o rozhazovačném programu ČSSD, která navíc převzala neoliberální prvky, o tom, že KSČM ve fungujícím kapitalistickém systému nic voličům nenabídla a zapomněla na kritiku kapitalismu a globalismu a nevyjádřila se k novým technologiím, a zmínil též, že migrační krize ČSSD a KSČM nepomohla, že tyto strany nemají levicové intelektuály a neobrací se na ně. Odhadl, že krize levice bude ještě dva tři roky trvat; zatím nenaplnila úlohu hráze proti globalismu a nebrání účinně

neoliberální privatizaci státu, ačkoli by si stát měl ponechat nástroje regulace. Připomněl, že SPD zabodovala myšlenkou znárodnění, která byla pro veřejnost od KSČM nepřijatelná.

S LIDMI SE NEBAVÍME

V diskusi se hovořilo o špatné komunikaci levice s občany, o tom, že s lidmi nikdo nemluví, což přináší znechucení a hledání jiných cest, vytrácí se mezigenerační dialog, není čas na normální lidské kontakty, rozpadají se rodiny, mladí jsou z poloviny apolitič-

tí, z poloviny se zoufale snaží v politickém prostoru zorientovat. Hledat se proto musí jiné metody a jazyk, jak je oslovit. Hovořilo se o individualizaci životů, o úpadku masových stran a

trendu ke stranám volebním, o kontaminaci levice neoliberálními názory, o radikální, principiální a autentické levici (levicově neautentickém vyšším funkcionářském aktivu ČSSD a KSČM), organické a indukované levicovosti, o tom, že chybí sebevzdělávání, hledíme na svět cizíma očima, lidé v politice propadají kariérismu, ale třeba i o rizicích řízení státních podniků, pokud nebudou zábrany proti jejich tunelování, obsazování „trafikanty“, apod. ◀ (kru)

V PARDUBICÍCH O ODLIVU ZISKŮ Z ČR

Ilona Švihlíková za doprovodu Evy Novotné (hnutí NeZákladnám) hovořila o vývoji české ekonomiky v číslech a souvislostech na Pardubické univerzitě.

Ilona Švihlíková popsala aktuální vývoj v české ekonomice – včetně druhé konjunktury, rostoucího počtu volných pracovních míst, věnovala se pak ale dlouhodobým strukturálním charakteristikám ekonomiky ČR, které už tak příznivé nejsou.

K hojně diskutovaným tématům patří nejen odliv zisků ze země, ale také trvající rozpor mezi ekonomickou a mzdovou úrovní, stagnující úroveň našich mezd vůči německým (na 40%), i rozdělení produktu mezi práci a kapitál, čímž se řadíme mezi východní země, nikoliv západní.

Zajímavá byla také diskuse o možných změnách, resp. alternativách vůči současnému stavu. V pokračující neformální debatě přišel na přetřes i stav vysokého školství, mezi účastníky byli i ti, kteří se účastnili akcí NeZákladnám či počátků činnosti Alternativy Zdola. ◀

DRUŽSTEVNICTVÍ SLAVÍ 170 LET. POTŘEBOVALO BY OŽIVIT!

Jak vypadá družstevnictví po 170 letech? Žije navzdory tomu, že vůči této formě podnikání přetrvávají předsudky. Přesto by potřebovalo být povzbuzeno. I legislativně. Vhodné je především pro lidi, kteří jsou týmoví hráči a chtějí spolupracovat.

Družstevnictví slaví 170 let, první družstva začala vznikat v roce 1843. „Za první družstvo moderního typu je považováno Rochdalské společenství spravedlivých průkopníků, založené v Rochdale u Manchesteru v roce 1844... Už v roce 1847 vznikl Pražský potravní a spořitelní spolek,“ uvádí publikace Družstevnictví v kostce (Jiří Guth a kol., Alternativa Zdola). Přesto někteří lidé mají podle ekonomky Ilony Švihlíkové stále předsudky, myslí si, že družstva vymyslel režim před listopadem 1989. „Když slyší družstevnictví, křičí, že to je JZD, je problém vysvětlit jim, že družstevnictví má historii dale-

ko delší," uvedla Švihlíková na nedávném jihočeském Antikapitalistickém kempu. K pověsti družstev podle ní nepřispělo ani to, co se stalo v 90. letech, kdy krachovala jedna kampelička za druhou a střadatelé přicházeli o své úspory. „Družstevní záložny se stačily zlikvidovat samy, zbývá jich osm," řekla. Mrzí ji, že se toto odvětví tolik zdiskreditovalo „v zemi, kde se narodil pan Kampelička". Panem Kampeličkou byl František Cyril Kampelík, který v polovině 19. století patřil mezi přední tuzemské osobnosti společenského a hospodářského života. Inicioval lidové peněžnictví, kterého se bohužel po listopadu 1989 chytil kdejaký šibr...

DRUŽSTEVNICTVÍ PŘEŽIJE

České družstevnictví jako takové přesto nezemřelo, jen by potřebovalo povzbudit. Družstvo lze „navléci" takřka na každý obor – může být družstevní byt, kavárna, pivovar, spolek fanoušků fotbalu, záložna i kupříkladu zemědělská jednotka. V České republice působí Svaz českých a moravských výrobních družstev, který podle Švihlíkové patří k nejlepším

svazům. „Svaz českých a moravských výrobních družstev je významnou moderní institucí, jejíž členskou základnu tvoří přes 200 výrobních družstev z celé České republiky. Výrobní družstva jsou ryze české firmy, jejichž činnost zahrnuje obory ve strojírenství, stavebnictví,

automobilovém průmyslu, vyrábějí roboty pro zpracovatelský průmysl, elektro-instalační

materiály, nábytek všech typů, kosmetiku a drogistické zboží, módní pánské, dámské a dětské oděvy, ale také kuchyňské potřeby, nářadí pro zahrádkáře, vybavení pro myslivce, rybáře, policii a vojsko, vyrábějí šperky, vánoční ozdoby, hračky, prostě širokou řadu produktů. Výrobní družstva jsou významnými exportéry nejen do zemí EU, ale také do USA, Kanady, Brazílie, Kuvajtu a jiných zemí třetího světa," prezentuje se svaz na svých webových stránkách.

DRUŽSTEVNÍ INKUBÁTOR

Zastřešující organizací tuzemských družstev je Družstevní Asociace ČR, která spolupracuje s vládou a ministerstvy a podle svých slov „prosazuje zájmy družstev a jejich svazů a napomáhá všestrannému rozvoji družstevnictví". Pokud chce někdo družstvo založit a neví úplně, jak na to, může se obrátit na již zmíněnou Alternativu Zdola, která provozuje Družstevní inkubátor. Ten pomáhá zájemcům o družstevnictví, případně o jiné formy demokratické ekonomiky. „Takové zájemce chceme informovat, povzbuzovat je a pomáhat jim

především se založením družstva – a to bez ohledu na cíl a předmět jeho činnosti," uvedla Švihlíková. Hlavními formami pomoci jsou osobní konzultace a webová stránka Družstevní inkubátor, kde lze najít především praktické informace ve srozumitelné podobě, zajímavé myšlenky historických i současných osobností a také inspirační příklady fungujících družstev z různých oborů a regionů. Dobrým příkladem je podle Švihlíkové kupříkladu Zemědělské družstvo Haňovice, kte-

**DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE
ČESKÉ REPUBLIKY**

ré se rozkládá v okrajové části Hané, západně od Litovle. Má dlouholetou tradici, je přímým hospodářským nástupcem původního JZD Doubrava, které vzniklo v roce 1962. Dnes hospodaří v částech Litovle a v patnácti okolních obcích.

Zapotřebí by byla i ochrana družstev dobrou legislativou – kupříkladu proti jejich nepřátelskému převzetí, když se je někdo snaží zlikvidovat. Při zakládání a provozování druž-

stev musí být lidé pečliví, vzájemně si důvěřovat, vybírat si prověřené partáky. Pokud toto vše klapne, je to velmi zajímavá forma podnikání. V již citované publikaci Družstevnictví v kostce je mimo jiné uvedeno, že v období krize jsou družstva, v porovnání s řadou konvenčních podniků, odolnější. Autoři publikace se opírají o zprávu Evropského parlamentu, který 2. července 2013 schválil zprávu, jež zhodnotila vývoj a roli družstev v nedávné světové hospodářské krizi, která začala v roce 2008. V závěrech zprávy je uvedeno, že družstva jsou schopna reagovat na nové potřeby a podporovat vytváření nových pracovních míst lépe, než ostatní modely. „Družstevní model řízení je založen

na společném vlastnictví, demokratické hospodářské účasti a kontrole a na organizaci a řízení ze strany členů družstev, pomáhá udržovat zakotvení v místním hospodářství, což mimo jiné zajišťuje, že se nepřemístí, přestože jejich činnost získá mezinárodní rozměr. Způsob akumulace kapitálu v družstvech je méně závislý na vývoji finančních trhů. Převod podniků zaměstnancům prostřednictvím vytváření družstev a dalších forem zaměstnaneckého podílu na vlastnictví by mohl být nejlepší způsob, jak zajistit přetrvání podniku,“ čerpá publikace ze zprávy EP. ◀

Andrea Cerqueirová

Zdroj: Sondy Revue (10/2017)

Studentská moudrost říká, že existují dva druhy seminářů – ty, u nichž lituje, že se jich zúčastnil, a ty, u kterých toho lituje méně. A pak je tady Umění změny.

Jedenáctého listopadu se pod záštitou spolku CERES sešlo v Brně více než deset zástupců nejrůznějších organizací a aktivistů, aby poučili sebe navzájem a veřejnost o tom, jak právě oni chápou téma „Umění změny“. Mezi hosty patřili například Xenie Kaduchová z Nových odborů, Jiří Šteg z panevropského hnutí DiEM25, lokální farmář Jan Král nebo vedoucí netradičního sociálního podniku Envi Café Adéla Blažková.

Komorní atmosféra semináře umožnila všem zúčastněným společný oběd v přátelské náladě, u kterého se řeč stáčela i na jiná témata než ta, jimž byl věnován oficiální program.

ZLATÝ HŘEB

Přestože vystoupení všech spíkrů upoutala pozornost diváků a podnítila debaty, zlatým hřebem dne bezpochyby byly prezentace Tomáše Vokouna (předsedy CERES, z.s.) o lokální ekonomice, konkrétně její

demonstrace na příkladu španělské vesnice Marinaleda, a potom přednášky hudebníků a aktivistů s pseudonymy Barbar Mamut a Vládce Horseto

o komunitních projektech Barbarská osada a VIP Barbarská čajovna, která funguje na solidárním principu.

Co vnímáme jako hlavní přínos Umění změny? Především to, že se nám povedlo navzájem propojit řadu lidí, kteří se nebojí i za cenu vlastních nákladů usilovat o změnu ve společnosti, ať už je to solidarita, udržitelnější hospodářství, jaderné odzbrojení nebo práva zaměstnanců. ◀

Andrej Bóna

OSVĚDČENÁ DRUŽSTVA, LEČ V DOMÁCÍM VYHNANSTVÍ

Půldruhé desítky družstev představilo ve středu 8. listopadu svoji produkci na tradiční podzimní, či spíše už předvánoční prodejní výstavě na půdě ústředí Svazu českých a moravských družstev v Praze na Václavském náměstí.

Drtivou většinu účastníků si starší zákazníci pamatují ještě z dob před r. 1989, kdy výroby KDS Sedlčany, Směr Praha, Snaha Brtnice, Styl Plzeň, VKUS Klatovy, Vřídlo Karlovy Vary byly široce zastoupeny v prodejní síti zboží každodenní potřeby. Stejnou tradicí a kvalitou se však mohou pyšnit i další prodejci, kteří vyrábějí specifické nebo sezónní zboží – Granát Turnov, Detecha Nové Město nad Metují, DUP Pelhřimov, Dita Tábor, Frotex Žiželice, Modela Pardubice, Slezská tvorba Opava, Texman Liberec. V zasedačce SČMVD na 3. patře – což je napůl mezi suterénem a půdou této budovy uprostřed centra metropole, za zdí oddělující administrativní prostory od prodejních pronajatých zahraniční firmě – byly k vidění a koupí svrchní i spodní oblečení pro dospělé i děti, čepice, rukavice, šály, bačkory, kožešínové výrobky, tašky, bytový textil, ručníky, hračky, nože, manikurní nástroje, kosmetika, šperky, skleněné nádoby, vánoční ozdoby.

ZAHRANIČNÍ PREDÁTOŘI

Tuzemská družstva by si rozhodně zasloužila lepší prodejní místo, ne jen pro zákazníky znalé tradiční akce, ale pro běžné lidi. To by ovšem vedení svazu muselo pochopit, že pronájem nejlukrativnějších

prodejních prostor v ČR zahraniční společnosti – a tudíž zahraničnímu zboží – je sice takticky výnosným obchodem, na kterém si ústředí svazu náramně vylepší rozpočet, leč z pohledu strategického je to odsunutí členů svazu – českých a moravských výrobců – do pozadí a tedy jejich znevýhodnění či přímo poškození propagační a ekonomické.

Co mají zahraniční turisté z toho, že uprostřed Václaváku mohou koupit stejné zboží jako v Paříži, Římě, Berlíně, New Yorku, Moskvě, Pekingu místo toho, aby, když už dorazili do českých zemí, si mohli odtud odvézt zdejší výrobky? A to nejen jako vzpomínku na zájezd do ČR, ale jako kvalitní výrobek na požadované praktické užití. Co mají čeští občané z toho, že zboží tuzemských výrobců, dávajících práci zdejším lidem a zúročující českou dovednost a vynalézavost, musejí hledat po různých krcálcích, v bočních uličkách, kdesi na periferii? Osud obchodního domu Družba je dokladem intelektuální a mravní úrovně tuzemských reprezentací, ať již ekonomických či politických. Je jen a pouze na zdejších občanech, zdali se nechají takovými „reprezentanty“ dlouhodobě zastupovat a dělat ve vlastní zemi koloniální křoví zahraničním predátorům a tuzemským egoistům. ◀
Karel Růžička

DVĚ PROMARNĚNÉ ŠANCE

Pozvání od spisovatelky a životní disidentky Lenky Procházkové a politologa Radima Valenčíka do programu Máte slovo věnovanému tématu 17. listopadu, abychom šli do publika, mne přimělo k pohlédnutí na ekonomický vývoj po r. 1989 a porovnat se stejně dlouhým obdobím před listopadem. Není to jednoduché, ale není to ani nemožné.

Plně srovnatelné tak dlouhé časové řady současná česká ekonomická statistika neposkytuje. Řada parametrů, zvláště makroekonomických, agregátních, byla nahrazena, docházelo ke změnám meto-

diky, řada ukazatelů věcné výroby se již nepublikuje, možná už ani nesleduje (někdy už není co sledovat), naopak sledovány jsou jiné, které se v minulosti nevyskytovaly. Přes přímou nesrovnatelnost konkrétních sou-

hrnných ukazatelů však lze sledovat jejich trendy, dynamiku a ke srovnání přidat všeobecně známá fakta o výrobní skladbě. Souhrnné ukazatele jsou součtem výsledků dobrých i špatných firem, moderních měst i zapomenutých vísek, nemohou ze své podstaty zobrazit zkušenosti, které mají jednotlivci v konkrétních podnicích, obcích, velikost rozdílů mezi prvky spektra, nelze je přeceňovat ani bagatelizovat. To činí hlupáci, zaslepenci, podvodníci, demagogové. Určitě ale vypoovídají o celkovém obrazu ekonomiky a státu lépe, než údaje o jednotlivostech. Právě to v pořadu Michaely Jílkové předvedl dosluhující ministr kultury a někdejší šéf Ústavu pro studium totalitních režimů Daniel Herman, když údajné sociálně-ekonomické zlepšení situace občana dokládal na ceně osobního automobilu a průměrného platu tehdy a dnes. Vzhledem ke své profesní kariéře a dlouholetému pohybu v politice musí vědět o ošidnosti takového vý-

běrového srovnání, které ignoruje složení a proměnu váhy jednotlivých položek spotřebního koše občana. Kolik automobilů člověk kupuje? A kolik kupuje rohlíků, kolik platí za bydlení, za oblečení, za vodu atd.? Hermanovo srovnání proto lze označit za demagogické, manipulativní. Navíc prokázal i neznalost průměrného někdejšího platu; jím uváděných dva tisíce korun platilo počátkem 70. let, zatímco koncem 80. let to již byly tisíce tři.

CELKOVÁ SOBĚSTAČNOST

ČSR a ČSSR byly země produkující širokou škálu výrobků strojírenství, elektrotechnického, chemického, textilního, oděvního, kožedělného, sklářského a keramického, dřevozpracujícího, papírenského a potravinářského průmyslu, s rozsáhlým, cel-

kově soběstačným zemědělstvím, hutnictvím, stavebnictvím, dopravou, energetikou. ČSSR vyráběla přibližně 80% celosvětového spektra výrob-

ků, z toho 2/3 schopných exportu. Dovoz se soustředil na suroviny, zejména energetické a dále pro hutní, chemickou a textilní výrobu, importovala se elektrotechnika, strojírenské výrobky, speciální zařízení, jižní ovoce a další v tuzemsku neprodukovatelné či ne tak kvalitní zboží. Výrobní technologie ze Západu byla často nenahraditelná ve svých parametrech kvalitativních či kvantitativních, nebo vůbec, neboť ve státech RVHP se nevyráběla. Zvláště významná byla naše schopnost vyvážet investiční celky jako elektrárny, železárny, cementárny, pivovary, cukrovary, chemické provozy apod., kde se vedle technologického jádra (s československými motory, převodovkami, řídicími jednotkami, dopravníky ap.) uplatnily v doprovodných provozech a službách i další výrobky, kupř. trafostanice, lokomotivy, dopravní technika, obráběcí stroje. Tuzemské firmy byly finalisty a určovateli cen jak v investičních dodávkách, tak ve strojích, zařízeních a ve spotřebním zboží. Zásobovaly ostatní socialistické státy, nikdy se ale nestaly význam-

nějšími dodavateli na trhy vyspělých kapitalistických států, byly zpestřením tamní nabídky, nikdy s nimi nestála a nepadala úroveň západní ekonomiky. Ve třetím světě jsme ovšem byli konkurenceschopní díky poměru kvality a ceny a technickou úrovní vyhovující drsným podmínkám používání.

PŘEMĚNA PRODUCENTA NA SUBDODAVATELE

V současnosti schopnost dodávek investičních celků takřka zmizela, drobký zbyly

v energetice a teplárenství. Zcela zanikla výroba nemalé části strojů a zařízení, jako kupř. dielelektrických lokomotiv, silničních nákladních automo-

bilů vyšší tonáže LIAZ, někteří výrobci skončili a nahradili je jiní – motocykly Jawa a ČZ, kdy nový výrobce vyrábí jen zlomek někdejších počtů, trolejbusy a tramvaje se už nevyrábějí v Ostrově nad Ohří, resp. Praze, ale v Plzni či Šumperku. Útlum někdy i jen na procenta někdejší produkce nebo delší přerušení výroby zažili mnozí další výrobci: Zetor, Tatra, Avia. Podobně se dá jít po stopách obráběcích, textilních, zemědělských, obuvnických, elektrických, elektrotechnických strojů, zaříze-

ní a továren. Značnou část vývozu dnes představují součástky, polotovary a subdávky, zejména do Německa, kdy české firmy nejsou určovatelem, nýbrž příjemcem cen. Došlo k přeměně z producen-

ta finálních výrobků, a tedy určovatele ceny, v producenta subdodávek, jenž je závislý na cenovém diktátu finalisty (část dodavatelů přešla dokonce na

tzv. otevřené účetnictví, kdy odběratel subdodávek má přístup do jeho účetních výkazů a tedy vidí, jak jeho dodavatel hospodaří). Charakter tuzem-

ského hospodářství ČR dnes odpovídá neokolonii, ovládané zahraničními korporacemi průmyslovými, obchodními a finančními. Z toho plyne vysoký odtok zisků do zahraničí ve formě dividend, vnitřofiremních cen apod. v objemu 300 až 500 mld. Kč ročně, v nemálo případech do daňových rájů. Rozdíl mezi HDP a HNP – mínus 8% je jeden z nejvyšších v Evropě, kde průměr se pohybuje do -2 až -3%.

BLOKÁDA INICIATIVY

Samostatnou kapitolou by bylo porovnávání systémů řízení národního hospodářství, managementu firem, návratnosti, prosté a rozšířené reprodukce, dodavatelско-odběratel-

ských vztahů, financování výroby a spotřeby, spotřebního trhu (a podobně stavu domů a památek, životního prostředí, volnočasových aktivit, politických práv a svobod, nemluvě o politických procesech aj. nesmyslných formách politického boje), apod. Tam všude ideologická tupost, politická zkamenělost a centralistický byrokratismus blokovaly iniciativu techniků, dělníků, části socialistických manažerů, takže občasné moderní, inovativní postupy a produkce (vysokozdvížené vozíky Desto, tryskové stavy, automatická motocyklová spojka, umělé čočky, umělá střívkva, územní plánování) byly výsledkem souhry náhod naskytnuvších se vynikajícím fabričným kolektivům manažerů, techniků a dělníků, nikoli systémovým projevem. To nemohlo dlouhodobě obstát vůči pružnému pragmatismu kapitalistického systému.

ILUZE O ZÁPADNÍM SVĚTĚ

Jakmile vyprchaly étos znárodnění a úleva od soukromovlastnické ziskuchtivosti a pracující byli odstaveni od řízení podniků, národního hospodářství a státu a sociální si-

► **Marián Čalfa**

tuace se nevyvíjela dle jejich představ, tak bylo zaděláno na konec. Přesto agónie trvala mnoho let, neboť socialistické ideje ať již politické, či ekonomické, sociální nebo kulturní jsou přitažlivé a k jejich kompromitaci dochází až po velmi vážných společenských defektech. A ty se gottwaldům, slánským, reicinům, širokým, novotným, hendrychům, husákům, bílákům, fojtíkům, šalgovičům a dalším opravdu dařily. Pak bez seriózního porovnání systémů, v propagandistické mlze, v urážlivé atmosféře cenzury a omezeného cestování se ve vědomí lidí vytvořily iluze o západním světě a přesvědčení o nutnosti změny.

Přitom statistická čísla porovnávaní bezmála tři desetiletí před a po listopadu 1989 nijak hrozivě pro předchozí režim nevyznívají, jak lze zjistit ze statistických ročenek FSÚ/ČSÚ či z na čísla bohatých textů ekonoma Františka Nevařila, někdejšího poradce premiérů Lubomíra Štrougala, Ladislava Adamce a Mariána Čalfa (Zdivočelá země, Zaujatá obžaloba, Hospodaření zločinných komunistů, aj.). Početní ukazatelé samozřejmě mají omezenou vypovídací schopnost, nemohou přímo postihnout kvalitativní úroveň, ale to význam kvantitativního porovnání neneguje, jen ho není třeba absolutizovat. Sto trabantů je pro společnost lepších než jeden rols-royce, avšak ani milion trabantů se nevyrovná sebemensímu letadlu.

OKLEŠTĚNÍ VEŘEJNÉHO MAJETKU

Souhrnným ukazatelem stavu a vývoje ekonomiky země byl v minulosti společenský produkt, nyní je to hrubý domácí produkt (HDP). Společenský

produkt se v l. 1960-1989 zvýšil v běžných cenách ze 344 mld. na 1,654 bil. Kčs, tj. nominálně 4,8krát, reálně – za použití indexu jen spotřebitelových cen (nikoli i indexu cen ve výrobní sféře) – to bylo asi 3,4krát. Naopak HDP se v l. 1990-2016 zvýšil reálně o 65% (1,65krát). Rozdíl je příliš velký na to, aby se vysvětlil odlišnou metodikou výpočtu těchto dvou agregátních ukazatelů.

VEŘEJNÉ BOHATSTVÍ OVŠEM PO LISTOPADU BĚHEM DVACETI LET KLESLO

Národní bohatství se v l. 1948-89 dle Nevařila zvýšilo v ČSR/ČSSR asi 7 až 8krát, v českých zemích asi 5,8krát, zatímco po listopadu v ČR zůstalo zhruba stejné; zdali se to podaří za zbylých 14 let dohnat, lze pochybovat. Veřejné bohatství ovšem po listopadu během 20 let kleslo (v cenách r. 2009) ze 7 na 4,5 bil. korun. Okleště-

ní veřejného majetku limituje možnosti vládní moci v řízení hospodářství, v uspokojování sociálních požadavků a celkově oslabuje politickou moc.

DŮCHODCI POD ÚROVNÍ ROKU 1989

Inflaci Nevařil odhadl v období 1953-89, resp. 1970-89 na 35%, resp. 25%. Růst životních nákladů dle FSÚ v l. 1960-89 dosáhl indexu 1,39. Inflace mezi roky 1990 a 2016 činila 540%. Inflační poryvy zasáhly rozličná ekonomická odvětví a sociální skupiny rozdílně, některé výrobky a služby podražily daleko více než průměr, jiné naopak zřetelně méně. Důchodci se svými reálnými příjmy i přes nominální valorizaci penzí na několik dlouhých let ocitli i pod úroveň r. 1989. Předlistopadové úspory vzaly za své, jakoby země prodělala měnovou reformu. Na rozdíl od té v r. 1953, která měla dvě sazby a progresivně zhltna jen vyšší sumy, tudíž postihla relativně více bohatší část obyvatel, pádivá inflace počátku klauzovské transformace dolehla na všechny stejným procentem, tj. fakticky na chudší část citelněji, neboť omezila jejich přístup

i k naplnění základních potřeb. Naopak Zápotockého měnová reforma měla odlišný dopad na zajištění základní spotřeby (nižší dopad) a na pořízování zbytečnějších statků a úspor (vyšší dopad).

Finanční rezervy ČSSR představovaly dle Nevařila na konci její existence 85 mld. Kčs a 107t měnového zlata a zahraniční dluh byl okolo 500 USD (7500 Kčs)/obyv. tj. 7,5 mld. USD (podíl ČR/ČR). Státní dluh ČR (zčásti v zahraniční měně) dnes kolísá okolo 1,6 bil. Kč, tj. cca

150 000 Kč (7000 USD) na hlavu, dalších za pár set miliard korun úvěrů mají kraje, města a obce, měnového zlata leží v trezorech ČNB asi 7 tun. Volně směnitelná koruna je pozitivum, ale rozhodně větším pro firmy a finanční spekulanty (přelévající 97% mezinárodních transakcí mimo potřeby reálné ekonomiky), než pro běžné občany vyjíždějící se slunit na Jadran.

70 TISÍC BEZDOMOVců V ČR
Průměrná mzda stoupla nominálně v l. 1960-89 z 1365 na

3123 Kčs, reálný růst dosáhl hodnoty asi 1,64. Průměrná mzda vyšplhala v r. 2016 na 27 575 Kč a její reálný růst od r. 1990 tak docílil indexu 1,635. To je tudíž skoro stejný vzestup, jako za léta před listopadem, ovšem tehdejší střední mzda byla určitě blíže průměrné hodnotě, než nyní, kdy čtvrt milionů lidí má roční příjem přes 2 mil. Kč (167 000 Kč měsíčně), zatímco 4 mil. výdělečně činných jsou pod průměrem. Ostatně tehdejší počet bezdomovců se dá odhadnout na několik desítek v celém Československu, a to výlučně duševně „nestandardních“ lidí, zatímco dnes jich je jen v ČR prý asi 70 000, gro ze sociálních důvodů.

Průměrný důchod se mohl pohybovat r. 1960 na úrovni okolo 600 Kčs, když byl však dost velký odstup zemědělců za ostatními pracovníky, r. 1970 překročil 1400 Kč (to již se obě skupiny těsně přiblížily) a do r. 1989 vystoupil k 1600 Kčs, přičemž reálné zvýšení od r. 1960 bylo přibližně dvojnásobné. Po listopadu se důchody reálně zvýšily o 30%, když průměrná penze nominálně dosáhla r.

2016 výše 11 475 Kč. Jako by starší generace budující socialismus měla zaplatit za to, jak vychovala své následovníky, že přinesli kapitalismus.

ZAHYPOTÉKOVANÁ POPULACE

Pro občana je zajímavé, kolik volných prostředků mu zůstane po zajištění základních životních potřeb – jídla, ubytování, ošacení a obutí. Ve váze těchto položek ve spotřebním koši obyvatel došlo k velkým proměnám. Dnes jsou ceny nových bytů asi 20-krát vyš-

ší, než na počátku 90. let, platy však stouply od té doby jen asi osmkrát. Vodné někde vyrostlo až 100-násobně. Šaty a boty jsou oproti minulosti reálně levnější, potraviny též, elektrotechnika a již zmíněná auta rovněž. Výsled-

kem jsou dobře oblečení lidé, domácnosti vybavené technikou, ulice plné aut, popelnice jídla, avšak to do značné míry díky tomu, že lidé si pořídili byty už kdysi dávno, zatímco dnes nový byt budou splácet hypotékou polovinu, možná celý svůj produktivní věk – a musejí mít kliku, aby nepřišli o místo. Co s tím udělá robotizace, průmysl 4.0? V průměru si všichni bydlíme dobře, ale bezmála jedno procento obyvatel republiky uprostřed Evropy však nemá v 21. století žádnou střechu nad hlavou. Sociální extrémizace je na postupu, uvidíme, zdali následky budou obdobné extrémizaci počasí.

NA NOBELOVKU TO ZATÍM NEVYPADÁ

Nejen ekonomikou je však člověk živ.

Důležitým prvkem života a kvality společnosti je bezpečnost. Protože se posouvaly finanční hranice mezi přečinem a zločinem, obtížněji se hodnotí vývoj kriminality. Vražda je ovšem vraždou

za každého režimu. V l. 1985-89 se počet vražd v ČSSR kolísal okolo 200, v českých zemích mezi 100 až 140. Pak v ČR v l. 1993-2000 neklesl pod 250, k poklesu pod hranici 200 došlo r. 2008, nyní se sestupuje ke 150. V ČR tak bylo po listopadu zavražděno asi o 1500 lidí, tj. asi o polovinu více, než kdyby pokračoval předlistopadový trend. Oproti minulosti se snížila objasněnost, ta ostatně poklesla ve všech oborech kriminality, a to vesměs poměrně víc, než v případě vražd. Dalšími zbytečnými úmrtími připadající jasně na vrub nového systému jsou umrznutí bezdomovců – leč to, kolik, se neví, dle pražské zkušenosti může jít celostátně zhruba o dvě stovky po r. 1989.

Daly by se rovněž porovnávat třeba kulturní úspěchy. Vítěz-

ství československého pavilónu z výstav Expo 58 v Bruselu a Expo 67 v Montrealu se později už nic nepřiblížilo. Na zisk druhého Oscara má zatím český film ještě tucet let času, obávám se však, že skoro osmdesátník Jiří Menzel úspěchu „Ostre sledovaných vlaků“ už sotva dosáhne a nemáme zatím tak kvalitní režiséry a scénáristy, úspěšné i v mezinárodním srovnání, jako byli Ján Kadár s Elmarem Klosem („Obchod na korze“), Hermína Týrlová, Jiří Trnka, Karel Zeman,

► Jiří Menzel

Zdeněk Miller, Oldřich Lipský, Jiří Brdečka, Jiří Krejčík, Jan Procházka, nemluvě o plejádě tvůrců československé nové vlny. Oscarový Miloš Forman („Amadeus“) je ještě o pět let

ČESKÉ NÁRODNÍ OBROZENÍ JEŠTĚ PO DVĚ STĚ LETECH

ZAMYŠLENÍ TŘETÍ: O ČESKÉM FILMU

starší než J. Menzel a Zdeněk Svěrák („Kolja“) je již rovněž osmdesátník, žádná nová česká vlna na obzoru není, takže na Oscary, zlaté palmy, lvy a medvědy je třeba nějaký, bližší neurčený čas počkat. Na nobelovku za literaturu, jakou obdržel Jaroslav Seifert, to zatím též nevypadá, natož, když se neudála ani za literaturu ani za mír pro Václava Havla.

JAK UTĚCI Z PEKLA KOLONIE

Na poli vědy a vědeckých úspěchů nebyla žádná velká žatva ani v minulosti, ani nyní, ovšem o mezinárodním uznání publikace „Civilizace na rozcestí“ týmu Radovana Richty si mohou dnešní společenskovední experti jen zdát.

Ideje a touhy, které občané Československa vkládali do událostí v únoru 1948 a jara 1968, se nakonec nenaplnily. Potenciál občanské, celospolečenské energie, kterou uvolnilo omezení soukromého vlastnictví výrobních prostředků, během 40 let postupně udusila direktivní byrokracie opanovaná egoistickou, nepříliš rozumnou věrchuškou zneužívající levicovou rétoriku. Šance na ekono-

mický, sociální, kulturní, politický, vskutku celospolečenský vzestup tím byla zmarněna.

Listopad 1989 opět otevřel potenciál ekonomický, politický, občanský. Svobodu myšlení a pohybu však předčila svoboda kořistit, rozkrádat, tunelovat, lhát a podvádět a tak se z demokratických procesů stal obal na privilegia – a naděje na rozvoj byla rychle opět promarněna. Na rozdíl od transformace Číny.

Nemá příliš význam si vjíždět do vlasů a překřikovat se kvůli kladům a záporům před a polistopadového režimu. Záhodno je si vzít z obou náležitě poučení, co nabízely a jak selhaly či selhávají, jak zledovatěly dlaždice dobrých úmyslů, ale hlavně – jak z pekla kolonie utéci. Jak opět zaktivizovat občany ke změně, jakou naději jim dát, ale jak tuto šanci už nezmarnit, jak je udržet občansky aktivní, zapojené do tvůrčího a zodovědného politického rozhodování, aby jejich intelektuální a morální potenciál nešel zase do kopru kvůli darebákům ať již hloupým nebo inteligentním (ti jsou daleko nebezpečnější). ◀

Karel Růžička

**Ten příběh, který uvidíte a co tak divně začíná,
ten mohlo prožít vaše dítě, ať chce či nechce rodina.
Ten může prožít vaše dítě a nikoli jen na chmelu,
a když se nad ním zamyslíte, dosáhl svého účelu.
Jsme přece jeden za osmáct,
a druhý bez dvou za dvacet,
a byla by věc nerozumná, chtítí rub na líc obracet...**

Třetí zamyšlení našeho seriálu o národním obrození začínáme netradičně rokem 1964. V tomto roce měl premiéru „první český filmový musical“ Ladislava Rychmana Starci na chmelu. Do úvodní scény nastupují Josef Laufer, Josef Koníček a Petr Musil v černých tričkách,

černých brýlích a s kytarami na krku a zpívá jí ústřední píseň, která se posléze stává jedním z hlavních soudobých šlágrů. Jedná se o film, který na počátku 60. let vlastně také zahájil jakousi epochu obrození českého filmu; epochu, která se v širším kontextu označuje jako „Československá nová vlna“. Zdaleka zde ale nejde jen o prázdninový příběh, situovaný na chmelovou brigádu. Protagonisté se zamýšlí nad otázkami, které možná běžnému divákovi uniknou. Hanka (ve filmu ji hraje Ivana Pavlová-Hoblová) se po shlednutí knihovny Filipa (Vladimír Pucholt) na půdě školy ptá učitelky (Irena Kačírková) „Soudružko... Masaryk, Marx a Seneca – jde to dohromady?“ Stejně tak konflikt mezi krásným a oblíbeným Honzou (Miloš Zavadil) a poněkud odtrčeným samotářským Filipem není vůbec tak jednoznačný, jak by se mohlo na první pohled zdát. Je to konflikt mezi dvěma zcela odlišnými životními přístupy: „Čím víc veřejně buduješ, tím míň se ti koukají do soukromí.“ – „Ty seš nový, historicky ještě nepodchycený typ grázla, ty kryso s poctivou fasádou!“ Na jedné straně vysoce společenské ambice, cílevědomá snaha o budování kariérního postupu často bez ohledu na mravní normy, na druhé straně sebezpytování, pokora, snaha o pochopení podstaty života a o nekompromisní oddělení dobra a zla. Nejen v sedmnácti letech, ale v zásadě v každém věku člověk v současné civilizaci podstupuje neustále tento vnitřní souboj, kdy určit co je správné a co špatné, je minimálně velmi komplikovaný proces. Bezsporně se jedná o snímek, který svou neopakovatelnou atmosférou a svým posláním ovlivnil mnoho dalších generací.

Je to podobnost čistě náhodná, protože i národní obrozenci před 200 lety vytvořili zejména literární odkaz, ke kterému se stále vracíme. Platilo to pro československý a posléze i český film. Na motivy příběhů Boženy Němcové vznikl, kromě filmu *Pyšná princezna*, o kterém jsem psal v minulém díle, i snímek Antonína Moskalyka *Babička* z roku 1971, který u hodnotitelů databáze ČSFD získal 76 procent, tedy vysoké hodnocení. Film, kterým debutovala např. Libuše Šafránková v roli Barunky, jedna z nejslavnějších českých hereček, tak vzdal hold románu, který Němcová napsala v pouhých 33 letech (1853, poprvé vyšlo 1855), a zapsal se nesmazatelně do historie české literatury.

K obrozeneckým námětům se vraceli i další autoři, např. v r. 2000 natáčí F.A. Brabec dle Erbenovy předlohy filmový horor *Kytice*. Tuto část jsme začali Ladislavem Rychmanem a tak závěrem připomeňme i jeho podstatně horší pokus – moderní variaci Tylova Strakonického dudáka s Karlem Gottem v hlavní roli – film *Hvězda padá* vzhůru z r. 1974.

ČÁST DRUHÁ: CO PŘINESLA PRVNÍ REPUBLIKA KŘÍŽENECKÝ & SPOL.

„Já bych měl plán, ale... Tady je každá snaha marná. Jenom ty náklady. To máte sedmnáctimetrový negativ i s poštovním do Lyonu, devětáct korun. Deset litrů vývojky, osumnáct korun. A to nemluvíme o dalších nákladech.“ (Jiří Menzel jako Jan Kříženecký ve filmu *Báječní muži s klikou*).

Se začátky československé kinematografie jsou neodmyslitelně spojena tři jména a to Jan

PONREPŮV BIOGRAF
PRAHA, Karlova ulice číslo 180.

Bervadné předvedení! Útulný ročníký biograf!

Kdyby se všechny postavili na hlavu Ponrepův biograf žádná konkurence nepřekoná i kdyby hráli 10 epoch najednou a my zahájíme 12. srpna.

Telefon číslo 8908/VL

► Viktor Ponrepo

► Jan Kříženecký

Kříženecký, Viktor Ponrepo a Josef Šváb-Malostranský. Pojďme si tyto osobnosti stručně připomenout. Jan Kříženecký byl členem Klubu fotografů amatérů v Praze a v letech 1902 – 1915 pořídil asi čtyři tisíce fotografií staré Prahy. Když v prosinci 1896 spatřil v hostinci U Saského dvora v Hybernské ulici v Praze filmovou produkci z dílny bratrů Lumièreových, byl získán pro nové umění. Techniku kinematografu začal studovat nejprve teoreticky dle článků v zahraničním tisku. Roku 1898 dovezl z Francie kinematografický přístroj a šest kotoučů neexponovaného filmu. V té době se podílel na přípravě Výstavy architektury a inženýrství Spolku architektů a inženýrů v Praze a rozhodl se oživit ji „pohyblivými obrázky“. V září 1910 založil Grand Royal Bio de Prague na ovocniko-zahradnické výstavě v Královské oboře, zde ale, stejně jako v předchozím podniku, byl neúspěšný a na dlouhá léta se zadlužil. Poté se už Kříženecký věnoval hlavně svému povolání na stavebním úřadu, od roku 1912 vedl kino Louvre na Národní třídě, ale válka ho uzavřela. Jan Kříženecký jako průkopník nového technického a uměleckého oboru zanechal řadu cenných snímků a také hlavně díky němu se Čechy staly šestou zemí na světě, kde se začalo s filmovou produkcí.¹

Viktor Ponrepo (vlastním jménem Dismas Šlambor), původní profesí kouzelník a eskamotér, dostal v srpnu 1901 povolení provozovat

1 Bartošek, L.: Náš film. Kapitoly z dějin (1896 – 1945). Praha, 1985.

své kino čtrnáct dní v Pištěkově letním divadle na Královských Vinohradech a roku 1904 hostoval v hostinci „U koruny“ v Holešovicích. Po jeho pražských úspěších mu magistrát konečně povolil založit stálé kino v Karlově ulici. Bylo otevřeno 15. září 1907, mělo 56 sedadel a hrálo se denně kromě pátku. Další činnost přerušila válka, po ní se však zájem o film vrátil a Ponrepo mohl v práci pokračovat. V polovině 20. let přišla však znovu krize a Ponrepo roku 1924 požádal o obnovení kouzelnické a eskamotérské licence, neboť zjistil, že ho film neuživí. Nakonec zemřel 4. prosince 1926 na pokraji chudoby.

Josef Šváb Malostranský rád vždy zdůrazňoval, že na Jubilejní výstavě 1891 byl prvním Čechem, který promluvil a zazpíval do Edisonova fonografu. Když hledal Jan Kříženecký herce do svých prvních filmů, Šváb se mu sám přihlásil a stal se společně s Ferdinandem Gýrou prvním českým hercem ve filmech Dostaveníčko ve mlýnici a Výstavní párkař a lepič plakátů. Kromě těchto groteskních výstupů natočil v téže době i film Smích a pláč, který je vynikajícím sólovým dílkem, v němž předváděl svoji tvář na přechodu od smíchu k pláči. K filmu se pak opět dostal až těsně před 1. světovou válkou, kdy nová společnost Lucernafilm natočila jako svoji premiéru film podle Švábovy divadelní hry Zlaté srdéčko.²

Počátkům české kinematografie byl také věnován již zmíněný, neprávem opomenutý, výborný snímek Jiřího Menzela Bájecní muži s klikou

2 Brož, J. – Frída, M.: Historie Československého filmu v obrazech 1898 – 1930. Praha, 1959

(1978). Na půdorysu fiktivního příběhu film představuje známé průkopníky naší kinematografie: postavu Viktora Ponrepa ztvárnil vynikající Rudolf Hrušínský, v roli Švába-Malostranského poznáváme Vladimíra Menšíka a Jana Kříženeckého si zahrál sám Jiří Menzel.

„TENTO ZPŮSOB LÉTA ZDÁ SE MI PONĚKUD NEŠŤASTNÝM.“

Jeden z nejvýznamnějších českých literárních autorů, jehož dílo se stalo předlohou několika filmových zpracování, byl Vladislav Vančura. Byl členem a prvním předsedou uměleckého svazu Devětsil (založený v r. 1920), společně s A. Hoffmeisterem, J. Seifertem a dalšími, přívrženec poetismu, svými postoji levicově a marxisticky orientovaný umělec. Od roku 1920 publikoval v různých časopisech – Čas, Červen, Kmen, Host nebo Panorama. Méně známo je, že Vančura byl velkým filmovým nadšencem. Již v r. 1920 otiskl v Českém slově úvahu Film, kde tomuto novému médiu prorokuje velkou budoucnost a dokonce film staví výše než divadlo. Vrcholem tohoto Vančurova období je pak příběh středoškolských studentů Před maturitou z r. 1932, kde se Vančura podílí nejen na námětu a scénáři, ale společně se Sv. Innemannem film i režuruje. V roce 1936 byla v Praze založena Česká filmová společnost a Vančura se stává jejím předsedou. Těsně před okupací ještě Vančura společně s Václavem Kubáskem stihl natočit film Naši furianti, podle předlohy Ladislava Stroupežnického (premiéra 4. března 1938). Jak však uvádí Milan Blahynka „...i přes relativní oblibu Našich Furiantů u tehdejšího diváctva nedosáhl ani je-

den ze snímků komerčního úspěchu a Vančurova filmařská práce tak skončila.“³ Vladislav Vančura však svým dílem poskytl českým filmařům několik dalších neocenitelných literárních předloh. Dle jeho románů zfilmoval např. F. Vlácil Markétu Lazarovou s vynikající Magdou Vášaryovou a samozřejmě nelze opomenout Menzelovo Rozmarné léto s nezapomenutelným Rudolfem Hrušínským v roli majitele říčních lázní Antonína Důry.

Na Vančuru vzpomíná i Jaroslav Seifert ve svém souboru vzpomínkových próz Všecky krásy světa:⁴

„Až příliš dobře vzpomínám si na ten večer. Vladislav Vančura byl již několik týdnů zatčen a týrán gestapem. Seděli jsme rozechvěni u rozhlasového přijímače, abychom vyslechli zprávy o nových opatřeních nacistů a o vraždách, které slibovali. Když mezi prvními jmény popravených ozvalo se jméno Vančurovo, vstali jsme jako vymrštěni hrůzou ze svých židlí a bez dechu jsme strnuli. Vladislav Vančura! V tom jméně byla zasažena celá naše generace, byl v něm osud nás všech. V tom jméně byla krvavě zraněna celá naše země.“

Spisovatel Vladislav Vančura byl pro své názory a antifašistickou činnost zastřelen gestapem dne 1. června 1942 v Praze na Kobyliské střelnici.

ČÁST TŘETÍ: MINULOST NE TAK VZDÁLENÁ, ZÍTŘKY PONĚKUD MLHAVÉ...

Psát o tom, že československý film zejména v 60. a 70. letech patřil k absolutní světové špič-

3 Blahynka, M.: Vladislav Vančura. Praha, 1978

4 Seifert, J.: Všecky krásy světa. Praha, 1982

► Z filmu „Vynález zkázy“

► Kino 64 U hradeb

ce, by zřejmě bylo skutečné nošení dříví do lesa. V této souvislosti bych zmínil pouze jednu informaci: v příštím roce si připomeneme 60 let od natočení jednoho z nejslavnějších československých filmů vůbec, Vynálezu zkázy Karla Zemana (1958). Ten se proslavil hned třemi událostmi. Na světové výstavě EXPO 58 v Bruselu získal hlavní cenu veletrhu, následně byl prodán do více než 70 zemí světa a v New Yorku ho během jednoho večera najednou promítalo 96 vesměs vyprodaných kin. Každý odborník na současnou českou kinematografii si může provést soukromou statistiku, kolik českých filmů za posledních 25 let by mohlo vykázat takovouto bilanci...

V této části bych se rád zamyslel nad dvěma tématy, spojenými s filmem. První téma je úroveň prezentace filmového díla, tedy téma filmových sálů a kin (nebo jak se dříve s oblibou říkávalo „bijáků“). Osobně zastávám názor, že úroveň prezentace jakéhokoliv uměleckého díla odráží úroveň národa, resp. státu, ve kterém daná prezentace probíhá. Vždy jsem byl např. odpůrcem toho, aby lidé chodili do divadla ve starých džínách a vytahaném svetru. Zde opravdu platí, že šaty dělají člověka; člověk tak dává najevo nejen svůj vztah k autorovi a hereckým protagonistům, ale i k ostatním lidem, kteří přijdou na daný večer. Z tohoto pohledu se Československo (v tomto případě pak zejména Praha) z hlediska prezentace filmové tvorby opravdu nemuselo stydět. V 60. letech minulého století naše hlavní město evidovalo na 150 kin a promítacích sálů. A jednalo o skutečné architektonické skvosty, jako např. Kino Flora na Vinohra-

dech nebo Kino Dukla v Paláci Svět v Libni (zde bych touto cestou chtěl upřímně „poděkovat“ italskému podnikateli Antoniu Crispinovi, který nechal Palác Svět zcela zdevastovat, za mimořádný přínos české kultuře). Praha se pyšnila i dalšími vynikajícími sály, jako bylo Kino Květen, 70 mm Kino Alfa nebo Kino 64 U Hradeb. Po roce 1990 bohužel dochází k naprostému obratu a tradiční hodnotná kina zanikají a začínají je nahrazovat multiplexy. Zde na tomto malém prostoru není možno provést fundovanou analýzu příčin tohoto stavu; jedna věc je ale jistá – zajistit skutečnou úroveň prezentace filmových děl na bázi multiplexů dle mého názoru není možné. Nechci zde čtenáře unavovat osobními zážitky, ale mám ještě v čerstvé paměti, jak jsem z letošního představení filmu Král Artuš ve Slovanském domě byl nucen v polovině odejít poté, co mlaskání diváků, chroupajících popcorn a jiné, v baru zakoupené pochutiny, a šustění pytlíků přesáhlo hranici únosnosti. Z původních 150 klasických kin dnes Praha eviduje sotva desetinu, nicméně se snad blýská i na lepší časy. Kino 64 U Hradeb (které bylo otevřeno v r. 1964 právě filmem Starci na chmelu) se zřejmě dočká obnovení své zašlé slávy. Zastupitel Prahy 1 Jan V. Čep se svými přáteli v roce 2016 založili spolek Jsme U Hradeb, který zde usiluje o zřízení multikulturního centra s důrazem na filmovou tvorbu.

Druhé téma je pedagogická odborná činnost, čili práce s mládeží. Zde totiž platí pravidlo, na které jsme v rámci „budování rozvinuté kapitalistické společnosti“ poněkud pozapomněli. Tím pravidlem je, že řemeslo se nedá naučit z učeb-

nice. Jistě, teoretické základy ano, ale praktickou, tedy tu hlavní nosnou část nás musí naučit náš generační předchůdce, tj. člověk, který dané řemeslo ovládá. Bohužel (nebo bohudík?) je film také řemeslo, jako každé jiné, a bez kontaktu s předchozí generací se ho prostě naučit nelze. K tomu je ovšem třeba zodpovědného přístupu obou stran. Aby tento proces mezigenerační komunikace a výměny zkušeností probíhal skutečně plnohodnotně, je třeba, aby byla splněna určitá základní podmínka. Totiž, že nastupující generace bude k té předchozí přistupovat s hlubokou pokorou a bude si vážit výsledků její práce. Nejsem si jist, zda někteří jedinci mladé generace jsou schopni tento jakýsi „vyšší princip“ skutečně naplnit. Toto pravidlo ovšem platí obecně, nikoli jen pro filmovou branži, což je možná jedna z příčin, proč se česká společnost posledních let profiluje tak, jak to většina z nás vnímá.

21. listopadu 2017 na setkání příznivců Nové republiky vyprávěl o svých poznatcích a zážitcích ze současného českého filmu režisér Jiří Svoboda (Dívka s mušlí, Zánik samoty Berhof, Skalpel, prosím). Svoboda připomněl jakousi (téměř) „českou mantru“, poznatek z filmových škol, kde přednáší, že současní studenti mají např. stále horší znalosti, zejména pak znalosti všeobecných dějin i dějin umění. Jak Svoboda uvedl, s takovými studenty se pak jen velmi obtížně pracuje.

Svoboda líčil, jak v rámci zkoušení jedné studentce předložil hádanku: k jakému významnému objevu došlo v době po Janu Husovi, a který zásadně ovlivnil šíření spisů a informací

mezi veřejností? (vyluštění: vynález knihtisku německým zlatníkem Johannesem Gutenbergem v r. 1448). Studentka bohužel hádanku nerozluštila.

Svoboda také připomněl, že k největším neduhům současného českého filmu patří nedostatek scénáristů, neboť bez kvalitního scénáře není kvalitní film. V této souvislosti bych chtěl vzpomenout jmen dvou osobností, které významnou měrou přispěly k československé scénaristické tvorbě. Byl to jednak František Pavlíček (Markéta Lazarová, Babička, Tři oříšky pro Popelku – z důvodu zákazu publikoval pod pseudonymy Helena Šimáčková nebo Alena Břízová) a dále Jan Procházka (Vysoká zeď, Kočár do Vídně, Ucho, Už zase skáču přes kaluže, Na kometě), který byl zejména blízkým spolupracovníkem režiséra Karla Kachyni. I navzdory předčasné smrti, kdy Jan Procházka umírá v pouhých 42 letech, po sobě zanechává více než 30 filmových scénářů.

Pokud se vrátíme do doby po roce 1990, pak tuto epochu českého filmu nelze nazvat jinak než jako katastrofa. Beze stopy zmizela studia Bratři v triku, Krátký film Praha a v původní podobě i Studio Barrandov; z Filmového studia Zlín (resp. z Filmové školy Zlín) zbyly jen fragmenty, které již jen vzdáleně připomínají časy největší slávy. Situaci po r. 1990 veřejně kritizovaly osobnosti jako režisér Václav Vorlíček nebo filmový publicista Pavel Taussig, který ve stříhovém dokumentu o Zlínském filmovém studiu Říkali to filmem (2005) uvádí, že „...řada filmových tvůrců věřila, že v nových poměrech (po r. 1990) se konečně začnou pro-

► Budova FAMU

► Z filmu „Zaniklý svět rukavic“

► Vladislav Vančura

dukovat nezávislé kvalitní snímky. Ale produkovat se nezačalo...“ Já k tomu dodávám osobní poznámku: ani nemohlo. Ve společnosti, která se řídila jediným heslem, že „magická ruka trhu vyřeší vše nejlépe“ prostě tvořit nebylo možné. A tak český film na dlouhých 20 let (zatím) vyklidil mezinárodní festivaly a přehlídky, kde se v převážné většině naše filmy nedostanou ani do základní nominace.

Závěrem této části bych ještě připomněl oblast, kterou se československý film chlubil zejména (a souvisí to s výše uvedenou statí) a tou je film pro děti, resp. animovaný film (který ale nemusí být nutně jen pro děti, viz Bartův Zaniklý svět rukavic z r. 1982). Z dlouhé řady jmen připomeňme několik skutečných velikánů této filmové kategorie jako např. Hermínu Týrlovou (Ferda Mravenec, Vzpoura hraček), Jiřího Trnku (Staré pověsti české, Dobrý voják Švejk, Sen noci svatojánské), Josefa Pinkavu (Kapitán Korda, Metráček, Kopretiny pro zámeckou paní), Radima Cvrčka (Žirafa v okně, Nekonečná-nevystupovat, Třetí skoba pro kocoura) Jiřího Hanibala (Údolí krásných žab, Anna, sestra Jany, Leť, ptáku, leť!) nebo Věru Plívovou-Šimkovou (Lišáci, Myšáci a Šibeničák, Páni kluci, Krakonoš a lyžníci). Přejme si, aby se přeci jen našla nová generace, která bude na tyto tvůrce alespoň zčásti schopna navázat.

ČÁST ČTVRTÁ: LITERÁRNÍ OKÉNKO (DNEŠ O VLADISLAVU VANČUROVI)

Vladislav Vančura (1891 – 1942) se zapsal do české literatury především zcela osobitým jazy-

kem, který klade důraz na čistotu, kultivovanost a vytríbenost literárního projevu. Dnešní ukázka je z románu Konec starých časů, který Vančura napsal v roce 1934. Pokud hovoříme o jeho inspirativním literárním odkazu, pak nelze nepřipomenout stejnojmenný film Jiřího Menzela z roku 1989. Můžeme pouze spekulovat o tom, zda je to pouhá souhra okolností nebo zda byl Menzel takovým vizionářem, že svůj film natáčí v době, kdy skutečně končí určitá éra „starých časů“...

„Jste lačni zisku stokrát víc než příhod, vy lovci peněz, šmahem pod penzí. Střílíte po kozách, kdy srnčí dobře platí, a štvete zajíčky, po nichž se neohlédnu. Penízek k penízku vám skládá majoráty a důstojnosti, které se mi přičí. Ty břídile, ty mezku s čabrakou, ty hlupče z rozumu, předstírající vášeň myslivosti, což je to pro tebe? V tom je kus starých časů! Proč chodíš po lesích, ty, chlapík od péra, ty, chudšas advokát, který se všeho bojí? Čemupak věříš, na co ses vzmožil, člověče bez příhod a bez představivosti? Co chceš? Co povídáš? Že všecičko je lež, co neobsáhne váček na peníze? Všechno je nesmysl, co nelze rožniti a zhltout s cibulí? Ba, ty máš pravdu! Jaký bílý jelen, když chutná právě tak jak ta kýta zvěřinářova. Copak je do barvy! Vyletí komínem. Ty jíš rád uzené.“◀

V příštím prosincovém vydání AZ Zpravodaje se budu zamýšlet nad tématem českého průmyslu. Na další setkání se těší autor seriálu Daniel Glas.

Vážení, vážené,

děkuji vám velmi za pravidelné zasílání. Pečlivě čtu, pečlivě přeposílám. Jste moje krevní skupina a vždy mne informace od vás a o vás potěší!

Moc zdravím z Mostu,

Pavel VAŇOUT

Vaše ohlasy, připomínky a názory prosím posílejte na e-mailovou adresu:

zpravodaj-az@seznam.cz

Zpravodaj AZ
(listopad 2017)

Odpovědný
redaktor
Karel Růžička

Grafický design a sazba
Michal Černý

Korektury
Suzana Exnerová

Do tohoto čísla
přispěli:

Ilona Švihlíková, Karel Růžička, Andrej Bóna, Daniel Glas, Andrea Cerqueirová, František Stočes

Zdroj fotografií
www.freeimages.com

KONTAKTY

Web:	www.alternativazdola.cz
E-mail:	info@alternativazdola.cz
Facebook:	www.facebook.com/alternativa.zdola
YouTube:	kanál AlternativaZdola
Zpravodaj:	zpravodaj-az@seznam.cz